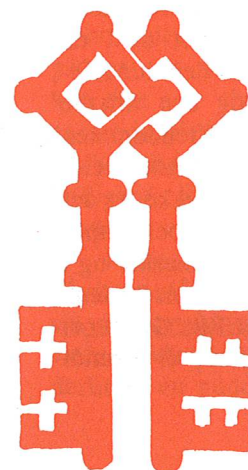
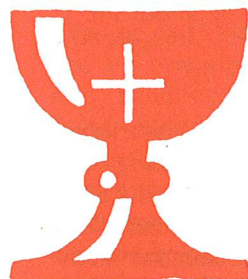
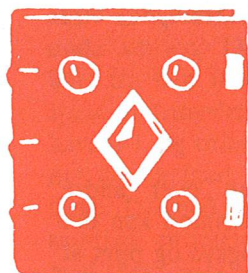

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

3 / juli 1994

ISSN 0903-6113

FRA DANMARKS DOMKIRKER

Ak, Fader! lad dit ord og Ånd
dog ret få overhånd!
Se dog, hvor fuld din urtegård
af torn og tidsel står!
Din vækst du her vel har,
men ak! hvor tynd og rar,
hvor lidet er dog kraften kendt
af ord og sakrament!

Salme af Hans Adolf Brorson, født den 20. juni 1694, død den 3. juni 1764, biskop i Ribe 1741-1764. Salmen offentliggjort efter hans død i samlingen "Svane-Sang", København 1765. Salmebogen nr. 309. I sine meddelelser til "Kirkelig Håndbog 1967" citerer nu afdøde sognepræst Børge G. Barsøe tankevækkende linjerne: "Af døbte vrimler stad og land, men hvor er troens brand?"

REINKARNATION OG KRISTEN TRO

Foredrag ved kirkestævne i Sankt Jakobs Kirke,
København den 5. december 1993
ved Peder Nørgaard-Højen

Fortsat fra sidste nummer af Re-formatio.

3. Reinkarnationslære og kristendom

Når jeg i det følgende mener at kunne påvise, at den kristne opstandelsestro og ideen om reinkarnationen ikke er forenelige, betyder det ikke, at jeg hævder den ene forestillings sandhed og den andens usandhed. Når jeg personligt mener, at de døde ved denne tidsalders afslutning oprejses af Gud til nyt liv, hænger det sammen med, at det er det, jeg tror på. Om mennesket efter døden faktisk oprejses til en opstandelse eller muligvis er henvist til millioner af genfødsler eller eventuelt opløses i ingenting, kan teologien som tankens refleksion selvfølgelig ikke tage stilling til. Hvad den derimod kan udtale sig om, er, om det er konsistent og følgerigtigt både at påstå legemets opstandelse i kristen forstand og på samme tid at hylde forestillingen om de gentagne jordiske eksistenser. Hvad der til syvende og sidst viser sig at være rigtigt, er på denne side af døden skjult for vort øje og som sagt derfor alene genstand for vor tro. Det er ikke teologiens opgave at afsige tilin-

tetgørende domme over andre former for tro. Derimod kan det godt være dens opgave og pligt at påvise eventuelt manglende overensstemmelse mellem disse forskellige trosformer. (Se til det følgende mit bidrag om "Reinkarnation og historie. Overvejelser til et omstridt tema i mødet mellem religionerne" i: Peder Nørgaard-Højen (red.), *Kristendommen og de andre religioner*, Århus 1988, s. 299 ff. samt min artikel "Reinkarnation og kristen tro" i: Anders Gadegaard (red.), *Årbog for Københavns Stift* 1990, s.75 ff.)

3.1. Gudsforståelse og historiesyn
Kristendommens forestilling om Gud i historien er uforenelig med reinkarnationslæren. Dennes cykliske historiesyn og kristendommens forståelse af historien som en lineær proces er inkompatible. Dette hænger sammen med en dyb forskel mellem den hinduistisk-buddhistiske og den kristne gudsforståelse. Kristendommen forstår i lyset af Jesu Kristi lidelse og død menneskers ulykke og det onde som noget, Gud bekæmper side om side med mennesker og i ubrydelig solidaritet med dem. Den lidende, solidariske Gud, kort sagt Gud i historien, er ukendt

for østens religioner, mens han i den kristne kontekst er en forvandlende kraft, der kalder mennesket bort fra al kvietisme ind i aktiv kamp for forandring af den onde verden. Dette fører tillige bort fra den individualisme, som sjælevandringslæren uvægerligt havner i, og orienterer mennesket om den helhed, det er sat til at tjene. Dermed er naturligvis ikke samtlige problemer i forbindelse med det onde og lidelsen løst, men den aktive, næsten aggressive holdning til dem giver mod til ikke at resignere og til i tillid til den medlidende Gud at fortsætte og styrke den kamp mod det onde, der også er hans.

Det kristne historiesyn forstår tiden og det historiske forløb som den historie, hvori Gud udfører sine handlinger til menneskers frelse. Historien bliver unik og irreversibel; den kan kun være fremadrettet og aldrig vendes om (dens irreversibilitet), hvilket giver den karakteren af alvor og uigenkaldelighed. Nu er det nådens tid og det øjeblik, hvori frelsen sker, og som det derfor for mennesket gælder om at udnytte. Det får kun den ene chance, som denne eneste jordiske tilværelse tilbyder, og kan ikke håbe på en fornyet mulighed for forbedring i den næste.

Historiens karakter af irreversibel og målrettet proces, der får sin meningsfylde ved samtidig at være frelseshistorie, garanterer derimod en guddommelig fulden-

delse af verden og kosmos i Gudsriget. Vejen til dette mål følger imidlertid ikke blot en opadstigende udviklingslinie, men fører lige så ofte gennem kriser og katastrofer. Hvilket dog ikke hindrer den kristne tro i at holde sig det eskatologiske endemål for øje i tiltro til, at også nederlagets og krisens historie er Guds frelseshistorie. Reinkarnation og historie betegner som stikord to hinanden modsatte tendenser og positioner: Reinkarnationslæren er i sin grund ahistorisk og vil føre mennesket til enhed med det absolutte ved at befri det fra dets evige binding til det relative. Kristendommen vover at tænke radikalt historisk og således relativere sandheden, idet det relative bliver skuepladsen for Guds frelseshistorie og stedet, hvor mennesket møder det guddommelige.

3.2. Teodicé-problemet

Teodicé-problemet løses ikke af reinkarnationslæren. Dette spørgsmål har traditionelt været gjort til genstand for refleksion i både kristen og hinduistisk tænkning, og indiske teologer og filosoffer mente allerede tidligt at have løst dette problem under henvisning til karma-loven, der placerer ansvaret for det onde alene på mennesket. Hertil kan man dog vel med rette spørge, om denne påstand ikke i virkeligheden beror på en illusion. Både hinduismen og kristendommen lærer, at mennesket er skabt som et væsen, der er udrustet

med en frihed, der tillader det at svigte den moralske orden og handle ondt. Ved henvisning til det ondes forudsætning i en tidligere eksistens når man i realiteten intet andet end en uendelig søgen efter yderste årsager (en såkaldt regres ad infinitum), der i sidste instans må standse op ved selve den skabende kraft som så alligevel ansvarlig. Det ondes mysterium hører ikke op med at være et kors for tanken, og gåden, at mennesket har frihed også til det onde, løses ikke ad denne vej. Den ofte påberåbte manglende evne til at forestille sig Gud som retfærdig, hvis han tillader dette eller hint forfærdelige, kan ikke tjene som grundlag for reinkarnationsteorien, for der er ingen nødvendig vej fra min kontingente, altså mere eller mindre tilfældige forestilling om Gud til den nødvendige væsen. Jeg kan ikke med mine selv ganske velovervejede refleksioner "tvinge" Gud til at svare til dem.

3.3. Menneskesyn og frelsesopfattelse

Reinkarnationslæren er som helhed og specielt med henblik på forståelsen af mennesket og frelsen uforenelig med et nytestamentligt kristendomssyn. Med henblik på læren om mennesket understreger Ny Testamente en helhedsforståelse, der f. eks. ikke tillader opspaltningen i et dødeligt legeme og en udødelig sjæl. Mennesket er en helhed, og som den-

ne helhed går det til grunde ved døden. Med henblik på læren om frelsen betones med uoverhørlig styrke budskabet om Jesu Kristi og heraf følgende de dødes opstandelse - endog i en sådan grad, at Paulus kan gøre opretholdelsen af dette punkt til kriterium på ret og sand kristendom (1.Kor. 15,13-20). Så overbevist Paulus forekommer, når det gælder forvisningen om menneskets opstandelse fra de døde, lige så tøvende er han med en nærmere redegørelse for, hvordan den konkret skal foregå. Ved døden "har vi en bygning, som kommer fra Gud, en bolig, ikke gjort med hænder, en evig, i Himlene" (2. Kor. 5,1), og så længe vi lever, "sukker (vi) under et tryk, fordi vi ikke vil afklædes, men overklædes, så det dødelige kan blive opslugt af livet" (v. 4). Ved den jordiske tilværelses ophør sker der åbenbart en transformation eller forvandling, om hvis nærmere karakter Paulus imidlertid ikke vover at have nogen mening.

Ved nærmere overvejelse viser det sig endvidere, at reinkarnationslæren implicit afslører et menneskesyn, der ligger fjernt fra evangeliets. Den uovervindelige adskillelse mellem sjæl og legeme danner grundlag for en opfattelse af mennesket, der gør den frelsesværdige udødelige sjæl uafhængig af legemet, der ikke overraskende bliver tilsvarende nedvurderet. På den anden side kan det selvfølgelig ikke overses, at reinkarnations-

forestillingen lægger vægt på netop sjælens inkarnation (ikklædning af kød), og at sjælen altså ikke kan være uden en eller anden form for legeme, det være sig en jordisk krop, et astrallegeme eller lignende. Men det harmonerer dog ikke med den kristne opstandelsestro, hvis inderste anliggende er at holde sammen på mennesket som en helhed af sjæl og jordisk legeme, der begge går til grunde ved døden for at blive oprejst igen i nyskabelsen. Opstandelsestroen ånder en helt anden respekt for skabelsen og legemligheden, end tilfældet er med sjælevandringslæren, der i det skabte menneskeliv egentlig ikke ser andet end et fængsel, der holder mennesket indesluttet i lidenskaberne og dermed fangen i karmas lovmæssighed. Ifølge kristendommen består menneskelivets adelsmærke deri, at det er værdigt til at genskabes, omend i og til en forvandlet, transformeret skikkelse. Legemligheden og kropsligheden anses så meget mindre for at være sjælens og åndens fængsel, som de tværtimod betragtes som vitale forudsætninger og udtryk for menneskets liv. Reinkarnationslæren åndeliggør og forflygtiger den legemlighed, som efter kristendommens syn også skal nyskabes, når Gud engang bliver alt i alle.

3.4. Nåde og karma

Reinkarnationslæren har ikke plads til den kristne lære om

Guds nåde. Når et menneske kun har det ene livsforløb til at afgøre sig for eller imod Gud og det gode, er det afskåret fra at tage sin tilflugt til en fornyet tilværelse, sådan som reinkarnationslærens tilhængere jo påstår. Til gengæld kan det så meget mere sætte sin lid til den guddommelige nåde, ja må nødvendigvis gøre det, når det erkender, at det ikke formår at opfylde lovens krav. Ikke mindst det kristne historiesyn umuliggør teorien om gengældelse og compensation som konsekvenser af karma-loven, idet denne i grunden står i den skarpest mulige modsætning til kristendommens syn på nåde og tilgivelse. I kristent perspektiv findes der skyld, som mennesker hverken kan eller skal bære ansvaret for, og som derfor kun kan sones ved Guds tilgivende kærlighed. Accepten af reinkarnationshypotesen indebærer efter mit skøn en fatal prisgivelse af den overbevisning om Guds grænseløse tilgivelse og nåde som den lære, hvormed kristendommen står og falder. Tilspidset kan man uden tvivl hævde, at sjælevandringsforestillingen i sin yderste konsekvens kun kan forstås som en del af en forløsningsreligion, der pålægger mennesket pligten og i sidste instans også tilskriver det evnen til at forløse sig selv. I modsætning hertil forkynder kristendommen umisforståeligt, at mennesket ikke formår at frelse sig selv, hvorfor Gud i sin nåde bliver

nødt til at gøre det. Det er på dette punkt, de største (for ikke at sige uoverstigelige) vanskeligheder opstår, når man forsøger at integrere reinkarnationslæren i den kristne dogmatik.

Opfyldelsen af karma-loven sker ved menneskets moralske vækst og udvikling, der i sig selv kan tolkes som nåde (f. eks. i den antroposofiske tradition). Dette er i kristent perspektiv imidlertid ikke udtryk for stort andet end en moralistisk nådesopfattelse (hvis man overhovedet kan anvende så disparate begreber som nåde og moralisme i en enkelt formel), der sætter lighedstegn mellem nåde og helliggørelse og ikke begriber, at denne er en konsekvens af nåden. Tilmed fordrejes helliggørelsen og dermed også nådesbegrebet i individualistisk retning, så det overses, at nåden gør mennesket udadrettet og tjenstivrig med henblik på det samfund, hvoraf det er del. Reinkarnationslærens grundprincip er karma-lovens ubønhørlighed og naturlovsmæssige universale gyldighed. I modsætning hertil er den bærende idé i kristendommen forestillingen om en guddommelig kærlighed og tilgivelse, der overgår al forstand, og som kalder den, der rammes af den, ind i en fri og ansvarlig tjeneste for Gud og verden.

3.5. Konklusion

Så sikkert det er, at vi med ovenstående overvejelser ikke er kirkeligt og teologisk færdige med

læren om sjælevandring og reinkarnation, idet adskillige problemer især af filosofisk og psykologisk art ikke har kunnet behandles i denne sammenhæng, så sikkert forekommer det mig, at de fremsatte teologiske refleksioner dog har godtgjort, at reinkarnationslæren ikke med nogen form for rimelig tankemæssig konsekvens lader sig indføje i den kristne dogmatik. Troen på opstandelsen og overbevisningen om sjæle-nes evige vandring og sluttelige udfrielse af materiens favntag indicerer to vidt forskellige, med hinanden uforenelige formuleringer af menneskets fremtidshåb. Skal vi holde os til det, der i vesterlandsk tænkning i årtusinder har været anerkendt som gyldig filosofisk og teologisk argumentation med henblik på sandhedsspørgsmålet, vil det ikke være muligt at danne en antagelig syntese mellem reinkarnationslære og kristendom. Vesterlands filosofiske tradition tænker eksklusivt til forskel fra den orientalske filosofi, der tænker inklusivt. Derfor har vestlig tænkning sat voldsomme og uoverstigelige skel mellem sandhed og løgn, godt og ondt, lys og mørke, mens f.eks. en så fremtrædende repræsentant for orientalsk tænkemåde som Mahatma Gandhi kunne hævde, at han på samme tid kunne betragte sig selv som hindu, muslim, jøde og kristen. En sådan måde at udtrykke sig på ville være utænkelig for en vesterlænder, for hvem Gandhis

udsagn set i lyset af vestlig argumentationsmåde næsten kan nærmes sig det useriøse. Men Gandhi var naturligvis ikke useriøs, men han tænkte anderledes end vi. Der er en verden til forskel.

4. Kirkelige konsekvenser

Skal vi følge vore hidtidige overvejelser, kommer vi som fremstillet ikke uden om at konstatere, at det ikke er muligt at bygge bro mellem kristendommens opstandelsestro og forestillingen om reinkarnation. Forholdt det sig nu sådan, at den kristne lære om opstandelsen var et blandt flere andre lærepunkter, som det eventuelt var muligt at forholde sig på den ene eller anden måde til, var vanskelighederne til at overse. Men nu er opstandelsen, om man skal tage Ny Testamente alvorligt (og det skal man, indtil noget andet overbevisende er vedtaget i og af den kristne kirke), ikke noget perifert, men tværtimod det, hvormed kristendommen står og falder. Hvis og når dette er rigtigt, bliver kontroversen med reinkarnationstroen akut og alvorlig. Hvis og når det er rigtigt, at tro på reinkarnationen medfører opgivelse af flere andre væsentlige lærepunkter (menneskesyn, frelse, forsoning etc.), bliver det endnu tydeligere, at reinkarnationstroen, om den får lov at brede sig i kirken, vil erodere den indefra og forvandle den kristne menighed til ukendelighed.

I den situation er det næppe

tilrådeligt at lade stå til og lade, som om intet er hændt, eller under henvisning til Folkekirkens rummelighed appellere til tolerance. For hvad: Til syvende og sidst ved vi jo ingenting, og det ene kan vel være lige så godt som det andet? Og vi skal jo ikke gå og lukke hinanden ud af Vorherres kirke. Nej, det er selvfølgelig faktisk vor fornemme opgave at få så mange som muligt til at indse, at der i Jesus Kristus er frelse og i ham alene.

Men netop denne indsigt indebærer også, at vi ikke indlemmer mennesker i hans kirke eller opretholder deres medlemskab af den for enhver pris. Det ene kan måske være lige så godt som det andet, men den ene af tingene er ikke kristendom. Det er det, det handler om i dagens situation. Og når jeg er kristen, er tingene jo netop ikke hip som hap. Hvis det forholdt sig sådan, ville min kristentro ikke være seriøs. Kristen tro er ikke tro på hvad som helst, man kristentro vil nævne, siger Grundtvig et sted.

Et eller andet må altså ske. Spørgsmålet er blot, hvad og hvordan. Jeg tror ikke, man skal bestræbe sig for at skabe rene menigheder og udelukke alle, der måtte stå under mistanke for at repræsentere en eller anden vranglære. Hvordan skulle det i øvrigt kunne lade sig gøre? Nej, klinten og hveden må vokse sammen, indtil høsten og høstens herre selv renser ud og sorterer. Alle forsøg

i historien på at skabe sådanne rene menigheder har altid resulteret i theokrati, hvilket ikke er nær så positivt, som ordet siger, men oftest ender i det rene djævelskab (diabolokrati). På den anden side må den ubekymrthed, som Vorherre opfordrer os til at være med henblik på ukrudtet i kornmarken, ikke friste os til at være ligeglade. Enhver landmand ved, at han aldrig kan undgå ukrudt i sine marker (sådan var det i hvert fald tidligere), men alligevel vil han gøre alt for at begrænse dets omfang, så det ikke ganske kvæler avlen. På lignende vis vil enhver med ansvar for Guds menighed gøre, hvad der står i hans magt for at dæmme op for tendenser, der, om de får lov at brede sig, kan vise sig fatale og livstruende for kirken. Det er jo overhovedet for sådanne situationers skyld, at kirken har en ledelse, hvis opgave det er at beskytte menigheden mod udefra og indefra truende farer. Hvorfor i alverden skulle man ellers have en kirkeledelse?

Nu bliver det spørgsmål, som vi her beskæftiger os med, ikke lettere, når det som i Danmark drejer sig om en folkekirke eller en statskirke, hvis opgave det er at være religionsanstalt for alt folket. Når kristenfolket og et lands befolkning er identiske, som statskirkeideologien jo kræver, bliver det usædvanligt svært at komme kirketruende tendenser til livs, fordi alle religiøse rørelser,

der kan konstateres inden for folkets rammer, også på en eller anden måde kan gøre krav på tilhørsforhold til statens religionsanstalt. Her er alt på en måde faktisk lige godt og lige antageligt. Men sådan går det bare ikke, når det drejer sig om Jesu Kristi kirke. Allerede Kierkegaard spiddede statskirkeligheden ved at hævde, at når alle er kristne, er der i virkeligheden ingen, der er det. Og sådan bliver det faktisk nemt.

Skal det lykkes os inden for de bestående statskirkelige rammer at gøre noget ved problemet, der i disse år hærger os, kan jeg ikke se rettere, end at vi på Skriftens og bekendelsens grundlag må have mod til at understrege, at nok kan menneskeligt talt alt stort set måske være lige godt, men kristeligt set er det ikke tilfældet. Der er noget, som der ikke kan gives køb på, og det er bekendelsen til Kristus som den, i hvem der alene er frelse. Det betyder også, at reinkarnationslæren må forkastes, fordi den, hvordan man end vender og drejer sagen, i realiteten indebærer menneskets selvforløsning. Og hvis det er rigtigt, bliver der ikke brug for Kristus og hans forsonergerning til menneskers frelse. På god luthersk vis må det være muligt at håndhæve, at hvad der ikke forkynder Kristus og frelsen i ham, det er ikke kristeligt og har ingen hjemstedsret i kirken. Nu ville nok mange, måske endog de fleste ansvarlige i Folkekirken, være

enig med mig heri, men mene, at dette synspunkt jo så passende kunne forkyndes fra landets prædikestole som det eneste, man ville kunne og måtte gøre. Det lyder besnærende, at det skulle være tilstrækkeligt hermed. Og det ville også være behageligt, for så behøvede man jo ikke at træde nogen for nær, og man ville overlade det til hver enkelt at finde ud af, om han eller hun nu også stadig hørte til i kirken. Men ingen, der kender til de reelle forhold, er uvidende om, at det hele er langt mere kompliceret. Sagen er jo den, at der både i menighedsråd og blandt præsterne er nogle, der finder det i orden at repræsentere reinkarnationslæren. Og her rækker henvisningen til ukrudtet og hveden ikke, for her er menighedens eksistens som Jesu Kristi kirke i fare. For ét er at lade klinten og hveden vokse sammen til høsten, noget ganske andet er det at sætte ræven til at vogte gæs. Det turde være forståeligt også på det helt menneskelige plan: Hvilken ansvarlig bestyrelse ville lade en leder uantastet, der modarbejdede firmaets interesser?

Men spørgsmålet er uundgåeligt: Efter hvilket kriterium skal der skrides ind, og hvem skal gøre det? Kriterieproblematikken har jeg allerede berørt ved at henvise til, at hvad der ikke forkynder

Kristus og frelsen i ham alene, ikke fortjener kristennavn. Det er arven fra Reformationen, som jeg hermed kalder til vidne på, hvad der er kristeligt og hvad der ikke er det. Det var den indsigt, der lå til grund for hele den reformatoriske bekendelsesdannelse, og som den universale kristne kirke i øvrigt er enig med reformatorerne i. Vi har som kristne mennesker intet andet kriterium. Spørgsmålet endelig med henblik på, hvem der skal afgøre, hvornår dette kriterium er opfyldt eller eventuelt er misagtet, vil jeg besvare ved endnu engang at henvise til vor reformatoriske bekendelse, Den Augsburgske Bekendelse (1530). Blandt andet på den ordineres den dag i dag præster også i Den danske Folkekirke. Her hedder det i Art. 28: "... ifølge evangeliet eller, som man siger, af guddommelig ret, (tilkommer der) biskopperne som biskopper, dvs. som dem, hvem ordets og sakramenternes tjeneste er overdraget, denne fuldmagt: at forlade synder, at forkaste den lære, der afviger fra evangeliet, og at udelukke vantro, hvis ugudelighed er bekendt, fra kirkens fællesskab, uden menneskelig magt, men ved ordet alene." Vor kirkes egen bekendelse siger altså, at det er biskoppernes opgave at sørge for orden i Herrens hus under dets jordiske vandring. Det er faktisk det, vi har dem til.

FORMANDSBERETNING 1994

af pastor Bjørn Hansen, København.

Meget imod mit ønske - og d.v.s. meget imod min personlige dom om konsekvenserne af de uværdige avissmørier mod FKF's formand, pastor Poul Exner, og foreningens øvrige præster i februar måned, - er det faldet i min lod at fungere som formand og aflægge årsberetning ved dette landskonvent 1994 i Fællesskabet Kirkelig Fornyelse.

Det har været et begivenhedsrigt år i kirken. Og jeg vil samle kommentarerne i fire hovedpunkter, afsluttende med korte bemærkninger om foreningens og aktiviteternes almindelige tilstand:

Vi, der som forening arbejder med konstant vågent øje for tilløb til kirke-enhed i Herrens splittede kirke, noterer os straks, at vi i det forløbne år modtog **Porvoo-erklæringen**, som omfatter hovedkirker i Storbritanien, Skandinavien og Balticum, og nu er fremsat på forventet anerkendelse af de berørte kirkesamfund.

Man noterer sig en vidtrækkende enighed mellem kirkerne angående: ordets forkyndelse, forvaltning af dåbens og nadverens sakramenter samt i opfattelsen af bispeembedet som et synligt tegn på kirkens enhed og kontinuitet, dels i apostolsk liv og tjeneste, dels i embede. Erklæringen forpligter således kirkerne på vidtgående fællesskab i samliv.

Væsentligt er det, at den erklæring om enheden i Kristus, enheden i den hellige, almindelige og apostoliske kirke, skelner mellem **nævnte kirkers enhed** og **Guds folks enhed**. Man ved sig altså fortsat på vej ind i en dybere enhed omkring arv og sendelse. Enhedsbestræbelserne er en videregående proces end blot hertil. Godt at huske på!

Den kortfattede, hvormed samstemmenheden om ord og sakramente behandles, grænser derimod til det mistænkelige. Hvor bliver den **fællesformulering** af, som skulle være formlen for enhed mellem reformert og luthersk nadverforståelse? Det turde vi nok spørge fra en dansk sammenhæng, hvori forståelsen i høj grad har sveget den lutherske arv og har sneget sig over i den calvinske lejr på dette spørgsmål.

Forbløffende udfoldet er til gengæld bevidstheden om embedet. Det er åbenbart på dette felt, at tilnærmelserne og erkendelserne bærer rigest frugt for tiden. Lige frem glædelig er den erkendelse, at **Kirken ifølge Kristusbilledet er biskoppelig**, samt at embedet - det apostoliske bispeembede - henfører ikke blot til præsteembedet, men også til diakonatet, således at tjenesterne erkendes som funktioner af Kristi legeme. Konturerne af en kirke, der lever og rører sig

i den Opstandne selv, danner sig. Nævnte kirker forpligter sig endelig til yderligere at arbejde på at udvikle dette.

Konturerne af en kirke, der i enhed træder synligt frem for verden, understreges af erklæringens forpligtelse på "at oprette egnede former for **kollegial og konciliær konsultation** i centrale spørgsmål, der angår tro og kirkeordning, liv og arbejde". Her ser vi "bispekollegiet" og "kirkemødet" titte frem i reformationens gamle landskirker, og samtidig en manifestation af kirkens frihed i verden. Men frihed til hvad, og enighed om hvad, enhed og synlighed til hvad? Det er spørgsmålet! Enhed i tro og tjeneste? Enhed i Kristi sandhed? Det er vort håb!

FKF har imidlertid også sin opgave: Når nemlig erklæringen videre opfordrer til "konsultation mellem **repræsentanter for vore kirker**", er det så bredt formuleret, at det også åbner for initiativer fra vor side til at møde ligesindede i Porvoo-gruppen af kirker med forventning om at blive taget alvorligt. Er vi end nok så få i dansk sammenhæng, (vore nærmeste i folkekirken medregnet), kan vi dog håbe at finde fællesskab med sværvægtene i det større forum, som her åbnes for os.

Sluttelig: En enhedserklæring har naturligvis også sine **grænser for evigheden**. Det indrømmes, at hver kirke har sine "til enhver tid gældende regler". Herefter har andetsteds døbt eller andetsteds

kaldede og ordinerede at holde sig. Ifølge erklæringen åbnes der nemlig direkte adgang for dem til medlemskab eller embede i nabokirken! Men, der hersker altså fortsat en relativt tålelig forskel i liv og lære, kirkerne imellem. Og det bør FKF notere sig nøje: For nok gælder der altså regler i Danmark, og de skal efterkommes! Det vil imidlertid være utænkeligt, at en god evangelisk og kristen tradition i en eller flere af de tilsluttede kirker fortsat, på ubestemt tid skulle kunne holdes ude fra dansk kirkeliv - eksempelvis: dagligt åbne kirker med anledning til at tænde et lys og bede i stilhed, som det f.eks. bruges i Sverige. Høj Kirkelig historie i Danmark handler jo for en stor del om sådant gedigent arvegods i Kirken, som måtte bjærges i land udefra!

Bispeudtalelserne:

I det forløbne år oplevede man danske biskopper udtale sig **fælles og i enighed**. Det er uægteligt et nyt (eller længe glemt) fænomen i dansk kirkeliv, men vi hilser det velkomment. Først den resolute afvisning af Luthersk Missionsforenings planer om at tillade såkaldt "fri nadver" i foreningens missionshuse. Dernæst konklusionen omkring Sct. Andreas kirkes situation: en kirkefunktionær, som både erklærede sig, - og missionerede for reinkarnationstanken. Sådant tro og praksis måtte erklæres uforenelig med en intern ansættelse i Folkekirken og derfor også føre til bortvisning.

Ad forskellig vej er det siden kommet til offentlighedens kendskab, at past. emer. Jørgen Glenthøjs overvejelser vedr. disse penible forhold har fået en ikke ubetydelig indflydelse på sagens forløb. Herfra vil vi udtale en tak til Jørgen Glenthøj for hans indsats. Det står nu klart, at biskopperne både kirkeretligt og embedsmæssigt bærer ansvar både indadtil i kirken og udadtil over for omverdenen, et hyrdeansvar for kirken, som ikke uden videre forvaltes ved passivitet. Der må gøres front mod kirkenedbrydende fænomener i kirken selv (og reinkarnation er et frontalangreb på skabelsens og genløsningens evangelium). Og der må gives håndfast vejledning mod det kirkesplittende, nemlig den misforståede omgang med sandheden (og nadver, eller såkaldt "fri nadver", er ikke blot - som hævdet af LM - en aktuel lydighed mod en aktuel udlægning af Bibelordet, som en missionsforening i kirken omsider opdager sin skyldighed overfor. Nej, nadverfejringen er et fællesskab fra - og med - Herren selv, et fællesskab, som hele vejen har holdt fast ved Apostlenes Lære, og siden hen da læren blev kanon, helligskrift, indbefattende Ny Testamente. Derfor er nadverfejring kirkekonstituerende, kirkebærende, og ikke blot en ytring af kirken i forlængelse af ordets forkyndelse. Fællesskabet om Herrens legeme og blod var hele vejen forudsætning for og ikke

blot konsekvens af menighedens tro og liv, også forudsætning for troen og livet i kirkens egne missionsforeninger. En alternativ og anderledes nadverfejring uden for kirkens orden er derfor kirkesplittende.

Lad det være sagt med henblik på den, som måske fandt på at beskyldte vor egen **højkirkelige nadverpraksis** for at være "alternativ og anderledes", at vi netop lever bevidst i kirkens egen orden, i dens arv fra Herren Jesus selv. Gudstjenesteordningen af 1992 med dens anerkendelse af nadverbønnens rige aspekter fra fædrene, bekræfter os lykkeligvis i den påstand. Og vi kan da godt følge lærefaderen Martin Luther i hans historiske indsats for (i sin tid) at finde frem til enkelhed i nadverfejringen, enkelhed for klarhedens, sandhedens og rigdommens skyld. Men vi kan slet ikke acceptere moderne lutherismes forsøg på at misbruge den "blanco-check" fra reformatoren til at styrte kirken ud i forenklinger, som blot virker åndeligt indskrænkende og fordummende på menighedens liv og bevidsthed om deres arv. Enkelhed? Jo da! Men forenklinger? Nej!

Til vor kære søsterorganisation omkring tro, bibel og bekendelse, Luthersk Missionsforening, vil vi sige herfra:

Først: Svigt ikke de præster, som udgik af jeres egne, eller deres ligesindede fra os andre! Vi er efterhånden mange rundtom. Til-

skynd derfor til, at man benytter sognebåndsløsningen!

Dernæst: Vi forstår godt, at sognebåndsordningen visse steder i landet vil være utilstrækkelig for jer. Følg da tvillingsøster Indre Missions råd og benyt ordningen med tilkaldepræster eller valgmenighedsordningen! Og dan ny menighed ved hjælp af sidste! Den med dåbsfællesskabet som tilstrækkelig bindeled til Folkekirken er og bliver en svips. Dåben er pagtstiftende, men er ikke i sig selv pagtens liv. Det kan kun troen og livet i menigheden være. Og netop dette pagtens liv i Herrens fællesskab er forudsætningen for en meningsfuld dåbspraksis! Imidlertid, fælles dåb uden dette fælles liv er og bliver adskillelse.

Endelig beroliger det os forleden at erfare, at der består et gensidigt tilsagn mellem LM og biskopperne om at fortsætte drøftelserne. Det giver LM anledning til at fremdrage en række punkter, som er af væsentlig betydning for andre end LM selv.

Folkekirkens økonomi:

Københavns budgetprovst valgte for nylig, mere eller mindre heldigt, at bringe emnet på bane. Sandt er det, at kravene til nybyggeri og renovering ikke synes mindre, skønt medlemstallet viger (mest udpræget i hovedstaden). Præsteforeningen har vel her en enkelt kartoffel at hyppe, hvad præsteembedernes antal og fordeling angår. Dog, især Menig-

hedsrådsforeningen befinder sig i minefeltet, idet menighedsrådene for en væsentlig del bestyrer kirkernes drift og ansættelse af funktionærer.

Det var at håbe, at foreningen ville arbejde med på gode rationaliseringer af arbejdsgang og bureaukrati, herunder at bevare menighedsrådets eget arbejde så frivilligt som muligt. Man skulle ikke drømme om øget indflydelse for rådene blot gennem øgede honoreringer for rådsydelser eller ved at lægge arbejdsopgaver på sine ansatte i form af øget kontoriusseri. Demokrati og bureaukrati tager i forvejen tid nok! Turde man håbe, at menighedsrådene og deres forening, i stedet for at erstatte liv med bureaukrati, ville hjælpe sine medlemmer - og sine ansatte - til at søge ind i menighedens daglige liv, for herfra - i en personlig forpligtethed på Herrens menighed - at kunne rejse de reelle behov for menighedens liv og tjeneste som en sag - også for menighedsrådet? Sammen med menigheden at arbejde for åndelig vækst og skærpe sin sans for embedet, også diakonatet i bred forstand, sammen med menigheden at kalde lønnede og ulønnede medarbejdere som medarbejdere på menighedens og hverandres glæde, og besørge dem indsat i kaldet under bøn og håndspålgelse, det var en værdig udfordring for menighedsrådet! Og en naturlig arbejdsopgave at lade sig lede i af hyrdeembedet! Måske

rådene derved kunne bidrage til at befri dansk kristendom for dens berøringsangst i forhold til det åndelige. Ja, måske man endda ville erfare, at kirkens medlemmer gerne betalte for den ægte vare, i stedet for glitrende, men dårlige erstatninger.

Skt. Jakob-situationen -

er efterhånden blevet en føljeton i FKF's årsberetninger. Den danner jo model for nogle af de problemer, andre står i, mere eller mindre.

Vi afventede alle med spænding udfaldet af den tjenstlige undersøgelsesret, som arbejdede på en udtalelse om pastor H.C. Christensens embedsførelse frem til foråret 1992. Med jubel så vi HC's tjenstlige liv reddet i efter-sommeren 92. Ikke mindst kunne vi takke Københavns nytiltrådte biskop, Erik Norman Svendsen, for sagens heldige udfald. Men der kom mere! Og vi kom til yderligere at skylde Erik Norman Svendsen tak, selvom vi i disse dage med forståelse og med sorg har måttet konstatere, at presset nu blev HC så stort, at han måtte gå på sygeorlov en tid. Hvad hændte? Kortest muligt berettet, to ting: (og sagt for en ordens skyld - Jeg refererer her udelukkende skrivelser og udtalelser, som er blevet behandlet offentligt på menighedsrådsmøder i Skt. Jakobs sogn).

Først: Vi fik den nye gudstjenesteordning med dens gode udvidede muligheder, efter vor smag.

Men det viste sig snart umuligt for mindretallet i Skt. Jakobs sogns menighedsråd at komme igennem i rådet med sin støtte til HC's ansøgning om liturgi i.h.t. den givne udvidelse. Og vi spørger: Var det virkelig meningen med menighedsrådets autoriserede godkendelsesret, at det skulle kunne binde hyrdens stav, som det passede rådet? Selvom et mindretal støttede præsten? Og selvom der på stedet fandtes andre præster, som rigeligt ville tilgodese en anden liturgisk smag? Det råber i sandhed på regler for mindretalsbeskyttelse, foruden i præstean-sættelsessager, nu også i liturgi-spørgsmål! Som det er nu, lægges der op til, at præst og menighed må gå den besværlige vej ud i alternative rækker af ekstraordinære tjenester, hvis det overhovedet skal være muligt for menigheden at leve sig ind i liturgiske ændringer. Også for menighedsrådet selv er forholdene således blevet ressourcekrævende (ekstra behov for kirkebetjening!). Noget må ske i rimelighedens navn!

Det andet, som siden er hændt i Skt. Jakobs sogn, vedrører på ny HC's person og er også af stor principiel interesse for en mindretalsorganisation som FKF: Flertallet i menighedsrådet har over for Kirkeministeriet forsøgt at fremstille HC som ikke samarbejdsvillig og har herunder i en mammutredegørelse (september 1993/griber helt tilbage til juni 1985) ribbet op i det, som alle troede

afsluttet med dommerundersøgelsen og ministerafgørelsen i 1992. Uden om de tjenstlige instanser peger menighedsrådsflertallet over for ministeriet på tjenstemandslovens paragraf 28, d.v.s. HC's afskedigelse. I stepdansen op til ministeriets afgørelse i den sag begår menighedsrådsflertallet fundamentale procedurefejl og hæmmer derved de øvrige parter, incl. biskoppens, mulighed for at komme til orde, desuden når såvel menighedsrådsflertallet som Holmens provst at fremsætte så ned-sættende og ærekrænkende udtalelser om HC og menigheden i Skt. Jakob og dermed også om Skt. Jakobs-fællesskabet og de vælgere, som ved valget stemte på fællesskabets liste, at det omsider er blevet et åbent spørgsmål, om det overhovedet er HC der står hindrende i vejen for samarbejde? Skt. Jakobs-fællesskabet tilskriver i den periode kirkeministeren med et par klare og velvalgte eksempler på såvel provstens som menighedsrådsflertallets nedværdigende og uacceptable omtale af mindretallet og behandling af det, indbefattende direkte afslag på fællesskabets udrakte hånd.

I denne situation ser biskoppen sig i stand til at skære igennem: 1) HC's tidligere tjenesteforseelser er een gang gjort op og ses ikke at have omfattet samarbejdsproblemer. 2) En evt. tjenstemands-sag om samarbejdsproblemer måtte defineres klart og henholde sig til et antal konkrete eksempler

herpå. 3) Menighedsrådet bør erindre sig, at rådet ikke er præstens arbejdsgiver, og at præsten ikke kan kræves i samarbejde om ting, han ikke er tjenstligt forpligtet på, f.eks. samarbejde om menighedsplejen, omend at sådant samarbejde var ønskeligt. (NB: HC blev tværtimod berøvet sit oprindelige medarbejde på det felt! - formandens bemærkning) 4) Begge parter ses imidlertid at bære skyld for de eksisterende misforhold, og der synes ikke - efter biskoppens skøn - at være grundlag for en afskedigelsessag. 5) Biskoppen udtaler til slut en klar og begrundet forventning til parternes medvirken i en allerede indledt forhandlingsrunde om forbedrede samarbejdsforhold. Kirkeministeriet afgør sig herefter (slutning af april d.å.) for at afvise menighedsrådets klage og indstilling.

Underligt at måtte konstatere: Folk, som ellers taler rosende om folkekirkens rummelighed og bedyrer, at rammer og livsmuligheder bør indrømmes enhver, forvandles til noget, der bedst lignes ved slanger og øgler, så såre nogen holder blot en kende til højre i bibel- og bekendelsesspørgsmål og lever og virker derefter. Måske det godt må forekomme hos naboer, blot man ikke selv skal give plads?! Ikke engang det, at den ene "synder" bæres hjem ad en anden vej, hindrer de 99 "retfærdige" i at gøre blodigt anslag. Det er HC's tilfælde i Skt. Jakob et

eksempel på. Men der findes regler, og der findes retsindige folk, som véd at tolke reglerne efter deres ånd. Det er Skt. Jakobsituationen også et vidnesbyrd om og vil formentlig fremover være det. Det meste af et år kom dette anslag til at hvile som et pres over den ene, som måtte tåle det hele. Intet under, om han nu er nedslået. Måtte vor Guds genrejssende kraft være over HC i denne tid! Og Gud ske tak for en biskop, som turde se klart og skære igennem!

Vi kan slutte med at glæde os over FKF's aktivitet og alt andet end modløse tilstand: Forlaget Reformatio og bladet gøres der nærmere rede for andetsteds under behandlingen af landskonventets dagsorden. Med nogen stolthed ser vi en "FKF's Hjælpefond" vokse frem. Også i år ser vi frem til familielejre i juli måned på Sundevedcentret, trofast arrangeret af præstefamilierne Østerby-Jørgensen og Thorsgaard Mortensen, endvidere retræte i september, forventeligt afholdt i Lem. Til sådanne brede arrangementer hører også fortsat de regelmæssige kirkestævner i hovedstadsregionen og, specielt i København, vesperingen med dens festprægede arrangementer. Gode foredrag og godt fællesskab præger alle sam-

linger. Og for præsternes vedkommende: Konventsaktiviteten koncentrerer sig i Jylland omkring Mors og Blåhøj, i hovedstaden for tiden omkring Sengeløse. Om det hele ser vi med glæde, at det sætter sig sine små spor rundt om i menighedernes gudstjeneste og hverdagsliv.

Og (selv om det ikke præcis er FKF's eget, så er vi dog lidt med!) - vi glæder os over ro på Hellig Kors Kloster i Lem. Fondsbestyrelsen har i sin egen midte haft held til at tæmme den ræv, som terroriserede hønsegården. Vennekredsen har fundet ly under fondsbestyrelsens vinger, og såvel bestyrelse som venner har vist, at de arbejder.

Endelig er vi glad og flittigt med i fælles initiativer på den såkaldte "højrefløj": Fælleskonventer for præster og missionærer samles på Indre Missions initiativ i København. Landskonvent i MF-DBI-regi afholdtes med god deltagelse på Trinity-centret og planlægges igen til august på Børkop Højskole. Også hvad der fremover måtte ske af nødvendigt ved "De otte" i forening kan til enhver tid regne med vor deltagelse.

Disse var ordene om året, der gik. De være hermed sagt til øren, tanker og hjerter - og til fælles drøftelse!

Fra den 11. til den 15. september er der planlagt en RETRÆTE.

Nærmere oplysninger herom kan fås hos pastor Olav Fog, Blåhøj Præstegård, 7330 Brande.

ER VI MON ALLE SYNDERE?

af sognepræst Knud Christensen, Frederikssund.

Så vidt jeg ved, var en af de ting, der var med til at starte den høj-kirkelige bevægelse i vor kirke det, at der var nogle præster, der begyndte at gå til skriftemål. Til det, som vi kalder det private skriftemål, altså det, hvor synden kun bekendes over for skriftefaderen og ikke over for offentligheden. Og det, tror jeg, er godt, altså at den menneskelige synd bekendes i skriftestolen.

For i det menneskelige sind bor der de særeste ting, og det er ikke altid lige nemt at finde ud af, hvordan tingene forholder sig eller hænger sammen. Dette gælder også de ting, man læser om i aviserne. Hvordan kommer tingene i aviserne, og hvorfor kommer de der? Det spørgsmål har jeg stillet mig selv ved at læse den artikel om en højkirkelig præst, som Jan Kjærgaard bragte i Ekstra Bladet tirsdag den 15. februar 1994.

Tirsdag den 22. februar havde Jan Kjærgaard igen en artikel i bladet med stor overskrift: SKABS-KATOLIKKER. Og så blev 25 præster nævnt med navn og adresser, præster der alle har været eller er medlemmer af Fællesskabet Kirkelig Fornyelse, så mit navn var der selvfølgelig også. Jeg var altså i fuld offentlighed blevet omtalt som skabs-katolik. Denne beskyldning spøjte lidt i mit ho-

ved. Først morede jeg mig lidt over den, men så tænkte jeg: Det er nu for galt! Onsdag den 23. februar var Jan Kjærgaard igen ude med en artikel: VI HOLDER ØJE MED SKABS-KATOLIKKERNE. Københavns fungerende biskop, Arne Bugge, er ikke ganske tryk ved præsterne i Fællesskabet Kirkelig Fornyelse, stod der at læse, og sognepræst Thor-kild Grossbøll, Taarbæk, udtalte sig også om nogle navngivne høj-kirkelige præster. Så da jeg alligevel skulle til byen (København) fredag den 25. februar, gik jeg op på Ekstra Bladets redaktionskontor, sagde, hvem jeg er, og bad om at tale med chefredaktøren, aldeles uvidende om, at der skam ikke er een, men to! Den ene var bortrejst, men jeg kunne sikkert godt komme til at tale med den anden om en halv time, og det møde ville jeg meget gerne vente på. Så sidst på eftermiddagen blev jeg lukket ind på chefredaktør Bent Falberts kontor. Jeg synes absolut, det var meget venligt af ham at tage imod mig, selv om jeg ikke havde meldt min ankomst i forvejen, og jeg synes absolut også vi havde en åben og ærlig samtale. Jeg begyndte med at fortælle ham, at det, de havde skrevet om mig, ikke var særlig flaterende, og så var det også usandt: "Jeg er ikke skabs-katolik",

sagde jeg, "jeg er katolik i fuld offentlighed, alle ved det, alle taler om det og min biskop ved det, så det, De har skrevet om mig, er usandt!" I vor samtale var vi langt omkring, og på et tidspunkt ringede Bent Falbert for at få fat på Jan Kjærgaard, men han var ikke til stede i huset, og så sagde jeg tak for samtalen og gik. Dagen efter, lørdag den 26. februar, var Jan Kjærgaard igen ude med en artikel: **DANSKE PRÆSTER I LAG MED PAVEN**. Brevveksling afslører hvordan højkir

kelige folkekirke-præster smisser for paven. Og så stod der noget om, at det nu klart kunne dokumenteres at,--- Der var oven i købet en lille indrammet bekendtgørelse af mit besøg på redaktionen dagen i forvejen, hvori der bl.a. stod: den ene af pavens pennevenner henvendte sig fredag på Ekstra Bladets redaktion---. Artiklen i Ekstra Bladet om lørdagen var af en helt anden ånd end den jeg mente jeg om fredagen havde talt med chefredaktøren i, så jeg sendte følgende brev til bladet:

Frederikssund den 1. marts 1994.

Kære chefredaktør Bent Falbert og journalist Jan Kjærgaard.

Tak for Deres venlige omtale af mit besøg på Ekstra Bladet fredag den 25. februar om eftermiddagen.

Det, De ifølge Deres artikel lørdag den 26. februar "Danske præster i lag med paven" kan afsløre, har De fundet i Re-formatio 2/1990 og i Re-formatio 2/1991.

Det er Dem sikkert aldeles ligegyldigt, at begge numre har været sendt ud i fuld offentlighed, at bladene findes på landets biblioteker, og at hvert nummer af Re-formatio gratis bliver sendt til hver eneste dansk biskop.

Ekstra Bladet har således ikke haft adgang til noget som helst, der ikke for længe siden har været kendt og tilgængeligt.

Desværre tror jeg ikke om nogen af Dem, at Deres menneskelige egenskaber er af en sådan karakter, at De vil dementere noget som helst. Men jeg håber for Dem, at De har et klart sigte med det, som De skriver om, og at De selv tror på Deres eget budskab.

De venligste Hilsner

Knud Christensen

"den ene af pavens pennevenner".

Fra Ekstra Bladet nåede sagen ud i landet, også til Politiken. Søndag den 27. februar havde journalist Jakob Markers hele to artikler i avisen. Den ene med overskriften: **KATOLSK SPØGELSE I FOLKEKIRKEN**. Advarsel

til præster. I er på gale veje og: **PRÆSTEN ER BLEVET HELT KATOLSK**. Biskop advarer præstegruppe: I er på gale veje. I de to artikler udtalte domprovst Arne Bugge som fungerende biskop og pastor Preben Aalholt, Christi-

anshavn, sig. Måske burde jeg her gengive de to artikler i deres fulde længde, men den interesserede læser må selv gå på biblioteket og

låne dem.

Da jeg havde læst artiklerne igennem nogle gange, sendte jeg følgende brev til journalisten:

Frederikssund, den 1. marts 1994.

Kære Jakob Markers.

De har i Politiken søndag den 27. februar 1994 haft to artikler om Fællesskabet Kirkelig Fornyelse, dels i **INDLANDET**, dels i **PS**. Jeg må derfor gå ud fra, at både De selv og Politikens redaktion finder emnet så vigtigt, at avisens læsere skal oplyses ordentligt herom. Også jeg finder emnet vigtigt, derfor skriver jeg følgende til Dem:

Der er noget i Deres sprogbrug, som jeg har bidt mærke i. De skriver: "Foreningen, som består af ca. 20 sognepræster og et halvt hundrede meningsfæller, udgør den mest reaktionære gren af de kristne..." Med Deres sprogbrug sætter De "de kristne" på linie med "de fremmede blandt os", gør de kristne til en lille gruppe, der står uden for det normale samfund, måske oven i købet til et fremmedlegeme i Den danske Folkekirke. Det er ikke utænkeligt, at både De og så mange andre i vort samfund betragter "de kristne" på denne måde, og jeg tror bestemt, det er til gavn for os alle sammen, at det kommer frem, så vi kan få en afklaring af, hvad vi egentlig er; om kristne mennesker er et fremmed element i den danske kultur.

Ved påskegudstjenesten i Den danske Folkekirke fejrer vi Jesu opstandelse fra de døde, og ingen steder i Kirken bruges der brændte palmegrene ved denne. Det gør man til gengæld, der hvor man altså gør det, ved gudstjenesten askeonsdag, som er onsdag efter Fastelavn Søndag og begyndelsen til fastetiden.

I **PS** skriver De over Deres artikel: "Biskop advarer præstegruppe." Når man læser videre i Deres artikel, ser man, at det ikke er biskoppen, der advarer, men den fungerende biskop. Deres overskrift er altså misvisende. Det er jeg ked af, fordi jeg er daglig læser af Politiken, og det er jeg, fordi jeg regner med, at jeg kan have tillid til avisens oplysninger. Jeg synes ikke, biskoppen over Københavns Stift kan være tjent med, at De skriver, som De gør. En biskop har et betydningsfuldt embede i Kirken, og man skal ikke skaffe ham besværligheder, hvor det ikke er nødvendigt.

De citerer også et afsnit af Fællesskabet Kirkelig Fornyelses formålsparagraf, det afsnit hvor ordene "den nikænske trosbekendelse" forekommer, og så skriver De om denne trosbekendelse, at den er en lidt ældre udgave af den normalt brugte trosbekendelse. Det er ikke korrekt. Den normalt brugte trosbekendelse, den apostolske, er den ældste, og ifølge Grundtvigs mageløse opdagelse blev den givet af Jesus selv til apostlene i de 40 dage, der er mellem opstandelsen og Kristi Himmelfart. Den nikænske trosbekendelse er

lavet af Kirkens biskopper i 300-tallet og bruges overalt i kristenheden som gudstjenestebekendelse.

De har i begge Deres artikler skrevet om "ca. 20 sognepræster", hvis navne har været offentliggjort i et formiddagsblad. Når man gør det, er det vel en forudsætning for god journalistik, at der er hold i det, man skriver. Om de "ca. 20 sognepræster" skriver De i begge artikler, at "de ikke vil konfirmere børn af fraskilte". Jeg må gå ud fra, at De bygger denne påstand på noget helt konkret. Jeg beder Dem ikke offentliggøre dette helt konkrete (altså med navnes nævnelse) i Politiken, men jeg vil sætte stor pris på, om De oplyser mig om, hvem det drejer sig om. Hvis De ikke kan dokumentere Deres påstand, så håber jeg, at De for saglighedens og troværdighedens skyld, vil dementere Deres påstand i Politiken. Det er så vigtigt, ligegyldigt hvad vi mener og tror, at vi kan have tillid til hinanden; det vil i dette tilfælde sige mig som daglig læser af Politiken til min avis.

De skriver også, at Arne Bugge har udtalt: "Det er mærkværdigvis disse præsters ret at undlade at udføre disse embedsgerninger..." Der må altså være en lov i Den danske Folkekirke, der fritager præster fra at konfirmere børn af fraskilte. Jeg kunne vel ikke få at vide, hvor jeg finder denne lov.

De venligste Hilsner

Knud Christensen

Sognepræst i Frederikssund,

medlem af Fællesskabet Kirkelig Fornyelse

og redaktør af fællesskabets blad Re-formatio.

Men der var noget i de to artikler, jeg ikke var færdig med, og det var domprovstens udtalelser til avisen. I det højkirkelige præstekonvent i København har vi den gode skik, at vi taler sammen om

de forskellige ting, vi har at slås med, så til vort konvent mandag den 7. marts tog jeg mine nedskrevne tanker med; vi gennemgik dem, og dagen efter sendte jeg følgende brev af sted:

Frederikssund, den 8. marts 1994.

Brev til domprovst Arne Bugge, sendt via journalist Jakob Markers, Politiken.

Kære domprovst i København.

I Politiken søndag den 27. februar havde journalist Jakob Markers to artikler om præster, der er medlemmer af Fællesskabet Kirkelig Fornyelse. Af artiklerne fremgår det, at De som fungerende biskop i København har besvaret nogle spørgsmål. Selv om det fremgår, at De har ringet tilbage til avisen og "trukket lidt i land", så står dog nogle af Deres udtalelser klart tilbage. Derfor kan jeg ikke sidde dem overhørig.

Af artiklerne fremgår det, at vi ikke vil konfirmere børn af fraskilte, og De

har svaret, at vi er "efter den nuværende lov frit stillet til at nægte at udføre disse rutinemæssige embedspligter". Er De vidende om, at nogle af os har nægtet at konfirmere børn af fraskilte, og hvad er det for en "nuværende lov" De sigter til?

De udtaler, at når man på Askeonsdag bruger aske af brændte palmegrene, så nærmer man sig det magiske. Hvad mener De med "det magiske"?

De udtaler: "Jeg ser et langt alvorligere problem i vore højkirkelige venners udførelse af selve gudstjenesten." Hvori består problemet?

Der er tre ting, De helt klart har udtalt om os.

For det første, at vi "leger med messeoffer-tanken". Vi har ikke spor imod at lege for Herren, sådan som vi synger det i Den danske Salmebog nr.1, men jeg opfatter Deres udtalelse nedvurderende. Mener De om os, at vi er en flok præster, der tager vores embede ualvorligt? Deres udtalelse om, at vi "under gudstjenesten bringer et åndeligt offer for at få syndsforladelse på menighedens vegne", forstår jeg ikke.

For det andet ser De hos os "tendensen til sakramenttilbedelse, hvilket også ligger i yderkanten af gængs kirkeskik". På hvilken side af "yderkanten" ligger det, De skriver om os, og hvad er det i vore prædikener og i vor måde at forvalte nadverens sakramente på, der gør, at De udtaler Dem på denne mistænkeliggørende måde? Og hvad mener De med "gængs kirkeskik"?

"For det tredje flirter de med helgendyrkelse", udtaler De. Så vidt jeg ved, er en "flirt" noget ualvorligt. Er det sådan, De oplever os, og hvad er det for en dyrkelse, vi forholder os "flirtende" til?

De udtaler til slut: "Men de bevæger sig på et område, som nemt kan friste til at gå videre. Et sådant område tør jeg i denne situation godt kalde en farezone."

Jeg beder Dem betænke, at vi er præster i embede. Vi ønsker ikke at bringe vore menigheder ud i nogen form for farezone. Derfor bliver jeg nødt til at spørge Dem, hvad De egentlig mener. Hvad mener De med, at vi bevæger os på et område, hvor man kan "fristes til at gå endnu videre"? Hvorhen? Til hvem?

Om vort syn på kvindelige præster udtaler De, at De finder det "umoderne og meningsløst". Når De bruger udtrykket "umoderne", bruger De det så som teolog eller som en moderne borger i dagens Danmark?

Jeg ved om Dem, at Deres kendskab er stort til den russisk-ortodokse kirke, og at De ofte er i Rusland og igennem mange år har haft meget med den russiske kirkes ledere at gøre. Ifølge den russiske kirkes teologi og praksis er det utænkeligt, at en kvinde kan være præst, og så vidt jeg ved, er det ikke noget problem hverken for mænd eller kvinder i den russiske kirke. Når De færdes blandt Deres russiske præstevener, må jeg gå ud fra, at De på dette punkt mener om dem, at deres teologi og holdning er "umoderne og meningsløs". Men når De er i Rusland og andre steder, taler De så også til

og om de russiske præster, som De har talt om os?

Jeg minder Dem og Politiken om, at der er blevet skrevet noget om nogle navngivne præster i Den danske Folkekirke; der har oven i købet været bragt et billede af en af os. Jeg forventer en saglig behandling af denne henvendelse til Dem, med mindre da formålet med det hele var at mistænkeliggøre og latterliggøre en lille håndfuld præster.

De venligste hilsner fra en af Deres "højkirkelige venner"
Knud Christensen
sognepræst
Frederikssund.

To dage efter fik jeg svar fra Jakob Markers på mit brev af 1. marts:

København 08.03.94.

Kære Knud Christensen.

Tak for Deres brev af 1. marts angående mine artikler om højkirkelige præster.

Jeg må straks på egne og Politikens vegne gå til bekendelse på to områder, hvor vi har begået fejl:

1. Arne Bugge har ikke udtalt sig om højkirkelige præsters vægring ved at confirmere børn af fraskilte. Bebrejdelsen kom fra andre folkekirkepræster, og jeg fik fejlagtigt lagt ordene i munden på Arne Bugge.

2. Overskriften (eller rigtigere underrubrikken) "Biskop advarer præstegruppe" kan - særligt i kirkekredse - misforståes som om, der var tale om en embedsmæssig irettesættelse. Overskrifter, henholdsvis underrubrikker, er ikke den skrivende journalsists område, men det gør ikke fremstillingen mindre beklagelig.

Begge punkter blev berigtiget i Søndags-Politiken 6. marts.

Mig ærgrer Deres øvrige klagepunkter ikke desto mindre.

Hvordan i alverden kan De opfatte formuleringen "de kristne" som en insinuerende hentydning til "de fremmede iblandt os"? Mener De, at der er noget betænkeligt ved at være fremmed? Eller kristen? I begge tilfælde ville vi være grundliggende uenige, og jeg ville være glad, hvis De ville forklare mig Deres synspunkt nærmere ved lejlighed. Umiddelbart forstår jeg slet ikke, hvor De vil hen.

Jeg skal fare med lempe omkring den nikænske trosbekendelse, jeg er ikke teolog, men såvidt mig bekendt og fortalt benytter flertallet af danske folkekirkepræster den tilrettede formulering. Af Fællesskabets formålsparagraf får i alt fald jeg det indtryk, at den oprindelige ligger til grund i fællesskabets virke. Den må dog i sagens natur være ældre.

Endelig: præstens ret til ikke at confirmere børn af fraskilte, såfremt præsten ikke ønskede dette, findes ganske rigtigt ikke lovfæstet noget sted. Det har jeg, som ovenfor nævnt, fejlagtigt citeret Arne Bugge for at hævde, at den gør, og det var forkert. Men jeg tog Dem, som virkende præst, for

et realistisk menneske - det samme mener jeg selv at være, og derfor skal De ikke bilde mig ind, at denne diskrimination af mulige konfirmander ikke finder sted i praksis, omend frasorteringen antagelig oftest foretages af forældrene. For mig at se bliver resultatet det samme.

Dette er en personlig opfattelse, som ikke kommer Politikens reportage ved. Jeg har dog ikke grebet den ud af luften. De efterlyser navne, men jeg er overbevist om, at De har forståelse for de indlysende grunde til, at jeg ikke kan oplyse dem.

Det ærgrer mig, at De på nogle af disse punkter drager mine og Politikens intentioner i tvivl. Vi sætter en ære i at blæse på folks ståsted, når de blander sig i debatten og nærer ingen ønsker om at hænge enkelte grupper ud. Jeg vægrer mig desuden ved at tro, at andre end rutinemæssigt følsomme kirkefolk finder de to artikler desavouerende - når fraregnes de ovenfor nævnte fejl.

09.03.94: Jeg har netop modtaget Deres brev til mig af 08.03.94, som jo i virkeligheden er til Arne Bugge. Jeg tillader mig, trods nogen betænkelighed, at fremsende en kopi til Arne Bugge, selv om vi principielt nødigt befordrer udveksling af tilsendt materiale af privat karakter mellem de folk, vi har kontakt med. I Politiken-regi har jeg desuden sendt kopi til vores debatredaktion, hvor Deres brev avismæssigt rettelig hører til.

Jeg kan i den forbindelse ikke lade være med at ærgre mig endnu en smule: Deres saglige og velfunderede indsigelse mod Arne Bugges udtalelser burde være fremført langt hurtigere - såfremt diskussionen ønskedes frem i pressen. Nu er risikoen, at den kommer til at foregå alene i kirkelige cirkler, delvist afhængig af vor - enevældige - debatredaktørs vurdering. Det er synd for et ellers betydningsfuldt og vedkommende emne. Hvorfor sendte De ikke straks et indlæg i debatform direkte til os? Det ville utvivlsomt have nydt fremme.

Efter min opfattelse havde det været en frugtbar reaktion på de to artikler, som alene var redegørelse for nogle delvist modstridende opfattelser og holdninger blandt folkekirkepræster. Kort sagt: Meningsforskelle kan vi præsentere i artikelform, men selve slagsmålet må udkæmpes af parterne, og dertil har vi i Politiken, i al beskedenhed, vore debatsider. Men mere end en uges afstand mellem præsentation og indløbende reaktion er ganske enkelt for længe, uanset at årtusinder i andre sammenhænge kan være som et fingerknips. Dette sagt som en praktisk bemærkning!

Endnu en gang tak for henvendelserne og de bedste ønsker for Dem og Deres menighed - og for fremme af hele diskussionen som sådan. Måske tales vi ved en anden gang?

Jakob Markers
journalist
Politiken.

Dette brev besvarede jeg på følgende måde:

Frederikssund, den 12. marts 1994.

Kære Jakob Markers.

Tak for Deres brev til mig af 8. marts. Det glæder mig, at De har svaret, og Deres svar giver mig håb.

Med hensyn til de punkter i mit første brev til Dem, som De ærgrer Dem over, så er jeg mere end villig til at gøre rede for mine synspunkter, når og hvor det måtte passe Dem.

Det glæder mig også, at De har sendt mit brev videre til Arne Bugge. Arne Bugge har udtalt sig offentligt om mig, og derfor er der ikke tale om nogen privat uenighed mellem ham og mig (og andre). De har henvendt Dem til Arne Bugge for at høre hans mening om nogle ganske bestemte præster i embede, og jeg vil finde det rimeligt, om Arne Bugge svarer på mine spørgsmål i Politiken.

Når jeg ikke fik sendt Dem brevet før, så er grunden den, at vi præster i den højkirkelige bevægelse er gode venner, der også taler med hinanden om de forskellige ting. Vi mødtes til konvent mandag den 7. marts, og da drøftede vi mit brev til Dem. Vi ringede for øvrigt også til Politiken, hvor jeg forsøgte at komme til at tale med Dem, og da det ikke kunne lade sig gøre, bad jeg om chefredaktørens kontor. Chefredaktøren var ikke inde, så jeg måtte nøjes med at spørge hans sekretær, om man i Politiken ville give os lige så megen spalteplads, som man har brugt til at skrive om os?

Det samme spørgsmål stiller jeg Dem. I Deres artikler har De foruden deres egen fremstilling henvendt Dem til 3 andre præster og kun til en af os.

Da jeg anser Politiken for at være en seriøs avis, så tror jeg også om dens læsere, at de godt kan huske et par uger tilbage. Derfor kan jeg ikke rigtig forstå "tiden" som et argument i vor samtale.

Jeg håber bestemt, at vi tales ved en dag, og jeg vil meget gerne, også på mine embedsbrødres vegne, have at vide, hvor megen spalteplads De vil give os i Politiken.

De venligste Hilsner
Knud Christensen
præst i 3600 Frederikssund
Kirkegade 9
tlf. 4231 0339.

Fra Jakob Markers har jeg ikke hørt siden, men jeg fik et brev fra Politikens debatredaktør, og i det stod der i al korthed følgende:

18. marts 1994.

Kære Knud Christensen.

På grund af den store tilgang af stof til debatsiderne har jeg desværre ikke haft mulighed for at placere Deres artikel, hvorfor jeg med beklagelse må

returnere den.

Med venlig Hilsen

Esben Odbjerg/lho

DEBATREDAKTØR

Fra domprovst Arne Bugge har jeg modtaget følgende brev:

Den 23. marts 1994.

Kære sognepræst Knud Christensen.

Tak for Deres brev af 8. marts. Lad mig allerførst beklage, at jeg - p.gr.a. travlhed - først nu sætter mig til skrivemaskinen for at besvare det. - De stiller mig en række spørgsmål i forbindelse med udtalelser, jeg er blevet citeret for i to artikler om de højkirkelige i Politiken 27. februar.

Disse "udtalelser" i journalistens gengivelse er - både hvad form og indhold angår - blevet stærkt forvrænget, hvorfor jeg sendte redaktionen en indsigelse vedr. de alvorligste misforståelser med anmodning om offentliggørelse i førstkommende Søndags Politiken (6. marts). Indsigelsen blev da også bragt - men - desværre kun i en redaktionelt noget reduceret form under overskriften "Rettelse".

Jeg vedlægger til Deres orientering kopi af min indsigelse i dens fulde ordlyd. Den vil forhåbentlig give Dem svar på nogle af de spørgsmål, De har stillet mig. F.eks. vil De heraf forstå, at jeg på ingen måde har villet udtale mig nedvurderende om de højkirkelige. Den gådefulde og uforståelige sætning om "et åndeligt offer" viser kun, at journalisten har fået noget galt i halsen. Om det højkirkelige syn på kvindelige præster har jeg heller ikke ytret mig med et eneste ord. Sætningen "Det er umoderne og meningsløst" er journalistens - ikke min. (Et af flere eksempler på artiklens totalforvrængning.)

Jeg kan derfor spare mig for en redegørelse for, hvordan jeg kan klare regnestykket i forhold til den russisk-ortodokse kirke, hvor man har indrettet sig så viseligt, at det af præster kræves, at de lader skægget gro!

Endelig er det mig magtpåliggende at understrege min indsigelses sidste afsnit, hvor jeg lægger afstand til artiklernes ubehagelig duft af hetz imod præsten ved Sct. Jakob.

Med venlig hilsen
Arne Bugge.

Og her følger det brev, Arne Bugge har sendt til Politiken:

Ingen biskoppelig advarsel (bandbulle) imod de højkirkelige

Domprovst Arne Bugge, København, udtaler:

Politiken bragte søndag den 27. febr. to artikler om højkirkelige præster. De bygger på telefonsamtaler mellem Politikens medarbejder Jakob Markers med mig og nogle andre præster. I gengivelsen af mine synspunkter har der indsneget sig en graverende misforståelse, som jeg nødvendigvis må gøre indsigelse imod. På spørgsmålet om visse højkirkelige præsters vægring ved

at vie fraskilte, har jeg ganske rigtigt udtalt, at det har de ret til iflg. loven - men at jeg i øvrigt finder denne fritagelsesbestemmelse uheldig, da ansvaret her påhviler brudeparret, ikke præsten. Derimod har jeg intet sagt om de højkerkeliges angivelige vægring ved at konfirmere børn af fraskilte forældre. Noget sådant har jeg aldrig hørt om. Og jeg må på det kraftigste tilbagevise sådanne grundløse og aldeles utilbørlige anklager mod de højkerkelige.

Endvidere: Jeg har ganske rigtigt talt om en "farezone", hvori de højkerkelige kan synes at bevæge sig, når de eksperimenterer med messeoffertanken, sakramenttilbedelse, helgendyrkelse (deres "helgenbønner" retter sig ganske vist til Gud i Jesu navn, men i indholdet kan der henvises til de helliges fortjenester og forbøn) og en betænkelig overritualisering ("palmegrenssignaler"). I den redaktionelle tilretning - bl.a. gennem overskrifterne - udbygges disse udtalelser til en fanfareagtig advarsel på embeds vegne "Biskop advarer præstegruppe: I er på gale veje". Jeg har ikke udtalt en sådan advarsel, og jeg har ikke ønsket - hverken på egne eller biskoppens (hvis stedfortræder jeg var på det pågældende tidspunkt) vegne - at udstede bombastiske banduller af den art. Jeg har alene villet konkretisere nogle diskutabile punkter. Mine udtalelser herom vedstår jeg. Men de kan ikke holde til at være en embedsmæssig advarsel, sådan som de pustes op til i artiklerne.

Endelig skal jeg gøre opmærksom på, at jeg har udtalt mig i almindelighed - og ikke med henblik på at bidrage til diskussionen om enkeltsager - sådan som man kunne forledes til at tro, bl.a. ved at artiklen illustreres af et - i øvrigt flot foto - af en ikke ukendt Østerbro-præst.

Både artiklerne i aviserne og den følgende brevveksling har givet stof til mange tanker og overvejelser både om kirken i vort folk, om kirken selv og om vor presse. Jeg vil ikke selv komme med nogen vurdering eller afgørelse. Det vil jeg overlade til læserne af denne artikel. Men jeg vil dog sige følgende: Vi arbejder på fornyelse af Kirken, men det er der også andre, der gør, og en af de ting, der efter min vurdering virkelig kan blive til fornyelse af vor kirke, er den udvidede konfirmandundervisning, og den fornyelse er, så vidt jeg forstår det, kommet

fra nogle af vore biskopper. I mit sogn har vi udvidet konfirmandundervisning. Det har ikke ubetinget været en succes, bl.a. fordi al begyndelse er svær. I de artikler, der har været bragt i Politiken, har to navngivne præster og en domprovst udtalt sig om præster i den højkerkelige bevægelse, og selv om domprovsten har benægtet sin udtalelse om, at vi ikke vil konfirmere børn af fraskilte, så har påstanden dog været fremført, og man kan gætte på, hvor den så kommer fra. Og påstanden er nået frem til Frederikssund på en sådan måde, at jeg har mødt den

direkte i forbindelse med den udvidede konfirmationsforberedelse i mit sogn. Påstanden har skabt tvivl hos nogle mennesker. Jeg ved ikke, om det er domprovsten eller de to navngivne præster, jeg

skal takke for, at denne tvivl er blevet sået i mit sogn, men hvis nogle af jer har en lille pose med sten, må I gerne kaste dem imod mig, for jeg er et syndigt menneske!

KØBENHAVNS VESPERRING

Torsdag den 29. september Mikkelssdag i Hans Egede Kirke.

Kl.17: Festvesper med prædiken. Herefter spising af medbragt mad.

Kl.19: Mikkelssmesse med Bethlehemskirkens Kantori.

Mandag den 31. oktober forventelig i Sankt Jakobs kirke. Reformationsdagen fejres med festvesper kl. 19,00.

Tirsdag den 29. november kl. 19,00: Advent festvesper i Bethlehemskirken.

DE KØBENHAVNSKE KIRKESTÆVNER

Søndag den 13. november kl. 14,00 er der kirkestævne i

Opstandelseskirken, Albertslund.

Efter messen er der foredrag ved pastor Bent Honoré

TILBAGE TIL HUSMENIGHEDEN?

EFTERLYSNING

De Evangeliske Mariadøtre i Kollund har bedt os spørge, om der er nogle af Re-formatios læsere, der ligger inde med ekstra eksemplarer af den første danske tidebog, den med det blå bind. De eksemplarer søstrene har, er slidt op, og de vil være meget taknemmelige, om de herigennem kunne skaffe sig nogle andre. Søstrenes adresse er: Østerskovvej, Kollund, 6340 Kruså. Tlf. 74678898.

OM BØGER

Christian Braws nye bog "Nåden och Världen" kan købes på Kirkelig Samlings Bogekspedition, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

På Credo Forlag har pastor Hans Olav Okkels fået udgivet en bog: "Én for alle. 7 studier over stedfortrædertanken i Bibelen."

Jørgen Glenthøj har udgivet en lille folder: "Vandringen. Hvad er kristen etik?" i Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelse's Småskriftserie nr.1, 1994.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulssdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors.
Stud.teol. Jais H. Tinglund,
Kalmargade 34,3.th., 8200 Århus N.

Ekspedition:

Bladet koster 80 kr. årligt i abonnement,
for studerende 50 kr. årligt. Beløbet indbe-
tales til FKF's kasserer, bogholder Jørgen
Poulsen, Christianshavns Voldgade 43,3th.
1424 København K. Tlf. 31 57 53 16. Post-
giro 2 08 81 42.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's
Forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330
Brande. Telefon 75 34 50 61.

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulssdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Olav Fog, Præstegårdsvej 11,
Blåhøj, 7330 Brande. Tlf. 7534 5061

Bestyrelsen iøvrigt:

Kirketjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.

Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14,
2100 København Ø.

Bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns
Voldgade 43,3th., 1424 København K.

Sognepræst Frede Møller, Hinge Præste-
gård, 8620 Kjellerup.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fælles-
skabet. Dette beløb omfatter også abonne-
ment på Re-formatio. Ægtepar 200 kr.
Studerende og pensionister betaler 100 kr.
for enkeltmedlemskab. Pensionistægtepar
120 kr.

INDHOLD - NR. 3 - JULI 1994 37. ÅRGANG

<i>Nørsgaard-Højen, Peder:</i> Reinkarnation og kristen tro	58
<i>Hansen, Bjørn:</i> Formandsberetning 1994	66
<i>Christensen, Knud:</i> Er vi mon alle syndere?	73